

ส่วนที่ 4 การทำงานของสหวิชาชีพในกลุ่มสังคมศาสตร์

ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มวิชาชีพด้านสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจาก นักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งผ่านการอบรมเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว สองท่าน จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดระนอง และจังหวัดพังงา นักสังคมสงเคราะห์ซึ่งผ่านการอบรมเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วจากสหทัยมูลนิธิในจังหวัดระนอง และ นักจิตวิทยาประจำบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพังงา รวมทั้งหมดจำนวน 4 ท่าน

นักสังคมสงเคราะห์ประจำสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดระนอง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ทำงานในตำแหน่งหน้าที่นี้มาตั้งแต่พ.ศ. 2542 ก่อนจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก การทำงานเป็นในแนวทางของสังคมสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของ เงินสงเคราะห์ครอบครัว หลังพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก จึงเริ่มมีการทำงานในแนวทางการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ประจำสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพังงานั้น สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เริ่มทำงานที่สำนักงานจังหวัดพังงาเมื่อปี พ.ศ. 2540 แต่เพิ่งจะรับผิดชอบด้านการคุ้มครองเด็กหลังจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กประกาศใช้ เมื่อปี พ.ศ. 2547 นักจิตวิทยาประจำบ้านพักฉุกเฉินจังหวัดพังงา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยที่สุด เนื่องจากเพิ่งเรียนจบมาไม่นานนัก และมารับตำแหน่งเป็นนักจิตวิทยาที่จังหวัดพังงาในปี พ.ศ. 2549 ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ประจำสหทัยมูลนิธิและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก นั้น สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ด้านพัฒนาสังคม ก่อนหน้านี้ประจำสำนักงานที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ย้ายมาทำที่จังหวัดระนองเมื่อ พ.ศ. 2548 หลังเหตุภัยพิบัติสึนามิ

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะได้มีโอกาสพบและทำงานร่วมกันในโครงการขององค์การยูนิเซฟเป็นเวลาประมาณ 2 ปี อีกทั้งประเด็นที่คุยกันนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานในโครงการคุ้มครองเด็ก ซึ่งได้พูดคุยปรึกษาเรื่องนี้กันเสมอ ทั้งในการประชุมอย่างเป็นทางการ และการคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ ยกเว้นเฉพาะประเด็นของบทบาทหญิงชายที่ไม่ได้มีการพูดคุยกันมาก่อน

ความเป็นมา

เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ ในสายตาของทททวิชาชีพ คือนักสังคมสงเคราะห์สังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นเจ้าภาพของงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในแต่ละจังหวัดจะมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำจังหวัด ซึ่งขึ้นตรงกับสำนักปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานการคุ้มครองเด็กของจังหวัด

อย่างไรก็ตามนักสังคมสงเคราะห์เหล่านี้ไม่มีอำนาจในการบังคับใช้พระราชบัญญัติ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ในกลุ่มสหวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล ตำรวจ หรือสำนักงานอัยการ เพื่อดำเนินการในการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความรู้ และสงเคราะห์ด้านต่างๆ แก่เด็กหญิงผู้ถูกละเมิดและครอบครัว

อันที่จริงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กได้ให้อำนาจแก่นักสังคมสงเคราะห์ไว้บ้างเช่นกัน แต่ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติ ซึ่งจะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรพนักงานเจ้าหน้าที่จากสำนักเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ และผ่านการประเมินผลเสียก่อนจึงจะทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฯ ได้ ทั้งนี้ผู้จะเข้ารับการอบรมเพื่อเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นมิได้จำกัดเฉพาะนักสังคมสงเคราะห์ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่อนุญาตให้บุคคลใดก็ได้ที่มีคุณสมบัติตามระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสงเคราะห์เด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก พ.ศ. 2547 กำหนดไว้ ดังนี้ คือ

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
3. เป็นผู้สำเร็จการศึกษา ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางด้านสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ หรือการศึกษา และเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี หรือปริญญาตรีหรือเทียบเท่าในสาขาอื่น และเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปี โดยมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. ไม่เคยเป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
5. ไม่เคยกระทำผิดหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดต่อเด็กหรือบุคคลในครอบครัวของตน

6. ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ในคดีที่จะนำมาซึ่งความเสียหายต่อการปฏิบัติตามหน้าที่ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษซึ่งไม่เป็นความผิดเกี่ยวกับเด็ก
7. ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเป็นบุคคลล้มละลาย
8. ได้รับการรับรองการตรวจสุขภาพจิตจากจิตแพทย์
9. ผ่านการอบรมการเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามหลักสูตรที่คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติกำหนด โดยผ่านการประเมินจากอนุกรรมการประเมินที่คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติแต่งตั้งสำหรับผู้มีประสบการณ์ทำงานเป็นที่ประจักษ์ ไม่ต้องผ่านการอบรม แต่ต้องได้รับการประเมินตามที่คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติกำหนด

สำหรับในจังหวัดระนองและพังงานั้น นักสังคมสงเคราะห์ของสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ล้วนได้รับการอบรมและผ่านการประเมินเรียบร้อยแล้ว และยังมีเจ้าหน้าที่ หรือนักสังคมสงเคราะห์ ที่ทำงานในมูลนิธิต่างๆ ในพื้นที่จังหวัด เข้ารับการอบรมและผ่านการประเมินอีกสองคน

พนักงานเจ้าหน้าที่มีบทบาทหน้าที่ดังนี้ คือเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประสบเหตุเด็กหญิง ถูกทารุณกรรมทางเพศ และเห็นว่าผู้ปกครองสามารถดูแลไม่让孩子ถูกทารุณกรรมหรือไม่เลี้ยงดู โดยมีขอบอีก ให้มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครองโดยอาจมีการแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กก็ได้ เพื่อคอยควบคุมดูแลให้ผู้ปกครองอีกทีหนึ่ง หรืออาจวางข้อกำหนดให้ผู้ปกครองปฏิบัติตาม เพื่อป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรมหรือได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบอีก ตัวอย่างเช่น ผู้ปกครอง ต้องไม่ปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังกับผู้ใหญ่หรือเด็กอื่น หากเห็นว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก ห้ามไม่ให้บุคคลซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อเด็กเข้าใกล้เด็ก ห้ามผู้กระทำทารุณกรรมแก่เด็กเข้าใกล้เด็ก โดยกำหนดเขตให้ชัดเจน กำหนดให้ผู้ปกครองหรือนำผู้กระทำทารุณกรรมแก่เด็กไปรับการบำบัดฟื้นฟูจากแพทย์ กำหนดให้ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมในการฟื้นฟูเด็กและครอบครัว กำหนดให้ ผู้ปกครองรับการฝึกทักษะในการเลี้ยงดู การจัดการปัญหา และการควบคุมตนเอง

หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้ปกครองไม่สามารถดูแลเด็กให้ปลอดภัยจากการถูกทารุณกรรมได้ โดยอาจเป็นผู้กระทำทารุณแก่เด็กเอง หรือยังคงเลี้ยงดูเด็กโดยมิชอบ อาจตัดสินใจ แยกเด็กออกจากครอบครัว และส่งเด็กเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพได้ โดยต้องดำเนินการตามย่อหน้าข้างบนไปด้วยเพื่อให้สามารถนำเด็กกลับมาอยู่กับครอบครัวอีกโดยเร็วที่สุด

พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องประเมินสถานะและความต้องการของเด็กก่อนตัดสินใจยุติการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยต้องทำรายงานเกี่ยวกับการขจัดหรือการควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็ก และต้องประเมินสถานะและความต้องการของเด็กและครอบครัวด้วย (ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติว่าด้วยวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรม หรือถูกละเมิดโดยมิชอบ พ.ศ. 2548, 2548)

อย่างไรก็ตาม พนักงานเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะที่มาจากมูลนิธิ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่มีใช้สำนักงานพัฒนาสังคมฯ ยังไม่มีความมั่นใจในบทบาทหน้าที่ของตน และไม่มั่นใจในอำนาจตามกฎหมาย รวมทั้งเมื่อผ่านการอบรมมาแล้ว มิได้มีการประชุมเพื่อกำหนดขอบเขตการทำงาน หรือกระบวนการการทำงานระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิ กับพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมให้ชัดเจน รวมทั้งการขาดระเบียบวิธีในการปฏิบัติงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศที่ชัดเจน ในการทำงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มาจากมูลนิธิจึงมักจะเป็นการทำงานตามที่ได้รับร้องขอจากสำนักงานพัฒนาสังคมฯ หรือเป็นการแจ้งเหตุให้สำนักงานพัฒนาสังคมฯ มากกว่าที่จะลงมือดำเนินการด้วยตนเอง

หน่วยงานที่สำคัญในด้านการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ อีกหน่วยงานหนึ่ง คือ บ้านพักเด็กและครอบครัว ซึ่งทำหน้าที่เป็นสถานแรกรับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า สถานแรกรับคือ สถานที่รับเด็กไว้อุปการะเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะและพินิจเด็กและครอบครัว เพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย

วิธีการดำเนินงานของสถานแรกรับได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยวิธีการดำเนินงานของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู พ.ศ. 2547 หมวด 2 ส่วนที่ 1 สถานแรกรับ ไว้ว่า ต้องมีการดำเนินงานดังนี้

1. รับเด็กไว้ดูแลชั่วคราวไม่เกินสามเดือน
2. ค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับสถานะของเด็กในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม รวมถึงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็ก และรายงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะบุคคลแวดล้อมสำคัญของเด็ก รวมทั้งมูลเหตุที่ทำให้เด็กอยู่ในสถานะที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพและรายงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. วินิจฉัยกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการสงเคราะห์ หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพ การค้นหา รวบรวมข้อเท็จจริงต้องวินิจฉัยตามหลักวิชาสังคมสงเคราะห์ แพทย์ จิตวิทยา และกฎหมาย รวมทั้งหลักวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษา
5. จัดให้มีการตรวจสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต และดำเนินการรักษาเยียวยาและฟื้นฟูแก่เด็ก
6. จัดที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหารและของใช้ที่จำเป็นตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงสุขภาพอนามัยและพัฒนาการเป็นสำคัญ
7. จัดการศึกษา กีฬา และนันทนาการให้แก่เด็กที่อยู่ในความปกครอง ดูแลให้เหมาะสมกับวัยและสภาพของเด็กแต่ละคน
8. ส่งเด็กคืนแก่ครอบครัวเมื่อได้ดำเนินการข้างต้นแล้ว และเห็นว่าเด็กสามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวได้ หรือนำส่งสถานสงเคราะห์ หรือสถานอื่นๆ ตามความเหมาะสม หากเด็กไม่อาจกลับไปอยู่กับผู้ปกครองได้อีกต่อไป
9. ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือผู้ปกครองในกรณีที่เด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ
10. ดำเนินการให้เด็กได้รับการปกป้อง คุ้มครอง และรักษาสิทธิประโยชน์ของเด็กตามกฎหมาย

ในจังหวัดระนองยังไม่มีสถานแรกรับภายในพื้นที่จังหวัด จึงต้องใช้บริการสถานแรกรับจังหวัดใกล้เคียงคือจังหวัดชุมพร ส่วนจังหวัดพังงา สถานแรกรับเพิ่งจัดตั้งขึ้นในปี 2549 การทำงานจึงยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากยังขาดบุคลากรที่จำเป็น และบุคลากรที่มียังขาดประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีการดำเนินงาน

ไก่ หนึ่งในนักสังคมสงเคราะห์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานว่าเมื่อได้รับแจ้งเหตุการทารุณกรรมทางเพศเด็กหญิง จะเริ่มด้วยการเยี่ยมบ้าน โดยมีการประสานงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่โดยตำแหน่ง คือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือนายอำเภอในพื้นที่ให้ช่วยประสานกับตำรวจในสถานีตำรวจท้องที่นั้นๆ ร่วมกันลงไปเยี่ยมบ้าน และชุมชน รวมทั้งโรงเรียน เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น โดยเฉพาะการพบตัวเด็กหญิงเพื่อสอบถามข้อมูล และพาไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาล

ไก่อ: อาจไม่เป๊ะๆ ว่าอันนี้ก่อนอันนี้หลัง ตรวจร่างกาย สัมภาษณ์ ดูสภาพแวดล้อม เพื่อนบ้าน เพื่อนนักเรียนที่โรงเรียน คุณครู จะไม่ได้ถามตรงๆ จะถามเด็กอยู่โรงเรียนเป็นไงบ้าง ถามเรื่องแวดล้อมไปด้วย แล้วก็ประสานหน่วยงานอื่นๆ ถ้าเด็กเจ็บป่วยก็ต้องโรงพยาบาลก่อนเพื่อน ถ้าจะมีการดำเนินคดีนี้ ก็เข้าสถานีตำรวจ แล้วประเมินเด็กและครอบครัวอีกครั้งว่าจะให้ความช่วยเหลือเค้ายังไง

ลำดับขั้นในการทำงานไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หากเด็กได้รับบาดเจ็บรุนแรงก็จะรีบส่งโรงพยาบาลเป็นอันดับแรก

หลังจากการประเมินและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแล้ว อาจมีการประชุมกับทีมสหวิชาชีพ หรือคนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะพยาบาล ตำรวจ หรืออัยการ เพื่อร่วมกันวางแผนว่าจะให้ความช่วยเหลือในระยะยาวต่อไปอย่างไร การประชุมทีมสหวิชาชีพมักจะเกิดขึ้นต่อจากการสืบพยานเด็ก เนื่องจากความสะดวกที่คนที่เกี่ยวข้องต้องมาร่วมในการสืบพยานเด็กอยู่แล้ว รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง

ไก่อ: ระนองไม่มีห้องเฉพาะก็อาจยืมห้องของอัยการ การประชุมทีมของที่นี่ไม่ใช่ว่าทุกครั้งต้องประชุมทีม ถ้าเคสมันไม่ซับซ้อนมาก จะประสานเป็นข้อมูล พูดคุยทางโทรศัพท์ ส่งต่อกัน แล้วก็ส่งไปเลย ในการส่งไปเลย ก็คือคิดว่าเด็กจะกลับครอบครัวได้มั๊ย ถ้ากลับไม่ได้ ฝากญาติพี่น้องได้มั๊ย ถ้าอยู่กับพ่อแม่ไม่ได้ ญาติมีมั๊ย ถ้าพร้อมที่จะดูแลก็จะฝากให้ดูแลไว้ก่อน แต่ถ้าทั้งพ่อแม่ ญาติ เด็กไปไม่ได้เลยก็จะ ส่งสถานแรกรับ คือชุมชน เพราะระนองไม่มีเลย

ในกรณีนี้นักสังคมสงเคราะห์ลงความเห็นว่าคุณสามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวได้ เนื่องจากเด็กอาจไม่ได้ถูกละเมิดโดยคนในครอบครัว นักสังคมสงเคราะห์จะตั้ง อพม. (อาสาสมัคร สังกัดพัฒนาสังคม) หรือ อสม. (อาสาสมัคร สังกัดสาธารณสุข) ให้ช่วยลงเยี่ยมบ้านเป็นระยะๆ เพราะแม้ว่าผู้ละเมิดเด็กจะไม่ได้อยู่ในครอบครัวเดียวกัน แต่อาจจะอยู่ในชุมชนเดียวกัน และอาจมาทำร้ายเด็กได้อีก อพม. มีหน้าที่คอยดูแลและแจ้งมายัง พมจ. เป็นระยะว่าเหตุการณ์เรียบร้อยดีหรือไม่

ในกรณีที่มีการแยกเด็กออกจากครอบครัว นักสังคมสงเคราะห์จะพยายามดำเนินการเพื่อให้ เด็กกลับมาอยู่กับครอบครัว นักสังคมสงเคราะห์จะทำงานกับครอบครัวเพื่อเตรียมพร้อมในการรับเด็กกลับมา รวมทั้งให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ตามความจำเป็น รวมทั้งประสานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่อาจให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวนี้ได้ เช่น ในเรื่องของการฝึกอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มเติม รวมทั้งเป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองให้กับผู้หญิงในกรณีที่หญิงผู้เป็นภรรยา มีการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจต่อสามีเพียงอย่างเดียว จนเป็นเหตุให้สามีมีอำนาจเหนือกว่าภรรยาและถูกโดยสิ้นเชิง

ไก: สมมติว่าตกลงกันว่าแยกเด็กส่งเด็กไป แต่สุดท้าย คุณพ่อคุณแม่ก็ต้องเตรียมตัวเองเหมือนกันว่า วันหนึ่งลูกต้องกลับมาอยู่กับพ่อแม่ จะทำยังไงให้ครอบครัวสภาพแวดล้อม หรือฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น เราก็จะบอกว่าจะมีการให้อาสาสมัครก็จะลงเยี่ยมฝ่ายพ่อแม่ เหมือนกัน ไม่ใช่ส่งลูกไปแล้วเราจะทิ้งพ่อแม่ ไม่ใช่ ตกลงว่าหนึ่ง คุณพ่อคุณแม่ต้องยังจู้จี้ อย่างเช่น อาชีพรายได้ไม่มั่นคง ก็จะมีการตกลงกัน บางทีเราต้องช่วยครอบครัวด้วยซ้ำไป นอกเหนือจากการตกลง เช่น แม่ไม่มีรายได้เลย สมมติแม่พ่อมีปัญหากัน เราก็จะดึงให้คนที่ไม่มีปากมีเสียง ไม่มีอะไรเนี่ย อาจจะมีอาชีพการงานชัดเจนมากขึ้น เช่น ถ้าพ่อแม่ประกอบอาชีพบางอย่างที่รายได้บางฤดูกาลไม่ได้ อย่างออกเรือประมง หาของ ประมงพื้นบ้านยังเงี้ย ที่บางฤดูกาลไม่ได้มา พอไม่ได้มาตรงนี้จะทำยังไง ถ้าวันหนึ่งลูกกลับมาแล้ว ก็จะมีการประสานหน่วยงาน นอกเหนือจากหน่วยงานที่อยู่ในระบบคุ้มครองเด็ก เช่น จัดหางาน ให้เขาช่วยมาชัฟพอร์ทด้วย งานบางอย่างที่พ่อแม่อยากทำ แต่องค์ความรู้ยังไม่เต็มที่มากนัก โดยเฉพาะเรื่องแบบนี้ที่เราประสานส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้หญิงที่ถูกคุ้มครอง

สำหรับจังหวัดพังงา วิธีการทำงานก็เป็นในลักษณะเดียวกัน จุดที่ต่างกันอยู่ที่ในจังหวัดพังงา เป็นจังหวัดใหญ่ มีพื้นที่ค่อนข้างห่างไกลกัน หากมีเคสเกิดขึ้นในที่ห่างไกล เจ้าหน้าที่ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ที่อำเภอเมือง จะต้องใช้เวลามากในการเดินทางมาดำเนินการ และเนื่องจากในพื้นที่อำเภอตะกั่วป่ามีโรงพยาบาลตะกั่วป่า ซึ่งระบบการทำงานของศูนย์พึ่งได้มีการพัฒนามาได้ระยะหนึ่งแล้ว นักสังคมสงเคราะห์ศูนย์พึ่งได้ ได้ผ่านการอบรมเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว มีสำนักงานอัยการจังหวัดตะกั่วป่ารวมทั้งมีบ้านพักเด็กและครอบครัวตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอตะกั่วป่า จึงมีการตกลงแบ่งโซนการทำงานออกเป็นสองโซน

แจง : ตั้งเป็นคณะทำงาน เขตอำเภอตะกั่วป่า กะปง คุระบุรี ทางโรงพยาบาลตะกั่วป่าดูให้ แต่ตอนนี้มีบ้านพักเด็กแล้ว ก็ให้บ้านพักเด็กดูแล เขาเริ่มจะรายงานมาแล้ว ส่วนฝั่งเมือง พมจ. เป็นหลัก คณะทำงาน มีอัยการ คดีเยาวชน ฝั่งตะกั่วป่าใช้ อัยการจังหวัด แล้วก็ตำรวจในพื้นที่ นักสังคม นักจิต จิตแพทย์ กุมารแพทย์ แล้วก็ พนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนฝั่งเมือง คือ โรงพยาบาลพังงา ถือว่าเป็นทีมสหวิชาชีพด้วย ตั้งโดยคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด ยังไม่ได้ประชุม มันเพิ่งตั้งเมื่อตุลา แล้วก็มีครูแต่ละพื้นที่ ตะกั่วป่าใช้โรงเรียนบ้านบางม่วง

นับว่าทีมสหวิชาชีพของจังหวัดพังงามีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการแล้ว เพียงแต่ยังไม่เคยมีการเรียกประชุมเลยเนื่องจากเพิ่งแต่งตั้งเมื่อเดือนตุลาคม ปี 2550 ที่ผ่านมา

ส่วนบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพังงานั้น แม้นักจิตวิทยาจะพูดถึงขั้นตอนการทำงานที่ไม่ต่างไปจากที่ได้รับฟังจากนักสังคมสงเคราะห์สองท่านแรก แต่ตามประสบการณ์แล้ว ตั้งแต่เริ่มเปิดทำการมาเคยเจอเคสทารุณกรรมทางเพศเพียงรายเดียว การรับแจ้งเหตุได้รับ

แก้ว : เขาได้รับผลกระทบจากสึนามิ แล้วไปอยู่กับเพื่อนที่มูลนิธินะค่ะ ได้ข่าวมาว่า โดนทำอนาจาร โดยการที่ว่ามีมืออะไรอย่างนี้ ไม่ถึงขั้นรุนแรง ก็ไปคุยกับเจ้าหน้าที่ที่นั่น เรื่องการระมัดระวังความปลอดภัย เขาให้เด็กอยู่ยังไง ยายมีความประสงค์ที่จะให้เด็กมาอยู่ที่นี่ พอสักระยะหนึ่งยายก็ เพราะการให้ความช่วยเหลือขึ้นอยู่กับความประสงค์กับผู้ปกครอง ถ้าเขาไม่ยินยอมเราก็ลำบากเหมือนกัน ก็เลยกลับไปอยู่ที่เดิม แต่ก็ดีขึ้นแล้ว เพราะเด็กคนที่ทำอนาจารก็ย้ายไปแล้ว...ในเคสนี้ได้รับแจ้งจากยาย ไปคุยกับยายก่อน แล้วยายนำเราไปคุยกับมูลนิธิ ตอนนั้นเพิ่งมาทำงานได้แต่คุยกับหัวหน้าอย่างเดียว ไม่ได้คุยกับคนอื่น ๆ เลย หน่วยงานอื่นยังไม่รู้จักเท่าไร หลังจากเคสนี้ไม่มีอีกเลย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า บ้านพักเด็กและครอบครัว ทำหน้าที่เป็นสถานแรกรับสำหรับเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ แต่เนื่องจากบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพังงา เพิ่งเปิดทำการได้ไม่นานนัก จึงยังขาดทั้งทรัพยากรบุคคล งบประมาณ การสนับสนุน ที่จำเป็น บุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ใหม่ เพิ่งทำงานได้ไม่นานนัก ยังมีประสบการณ์น้อยในการดูแลเคส จึงสามารถให้การบริการได้ไม่เต็มรูปแบบดังกำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงฯ อีกทั้งระเบียบกระทรวงฯ มิได้ระบุให้ชัดเจนถึงแนวทางการดำเนินงานแต่ละส่วนอีกด้วย เคสเด็กส่วนใหญ่ที่ถูกส่งมายังบ้านพักฉุกเฉิน มักจะถูกส่งต่อไปยังโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำ ให้การศึกษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแก่เด็กด้อยโอกาส เด็กที่ถูกละเมิด ทารุณกรรม เด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เป็นต้น

แก้ว : พมจ. ติดต่องานอยู่ก็เหมือนที่ของ รร. ราชประชาฯ มีเหมือนกันที่เราติดต่อ พมจ. เราไม่ได้เป็นนักจิต ตามพรบ. คือไม่ได้โดยตำแหน่ง ไม่มีอำนาจเท่าไรในการคุ้มครองเด็ก แต่การตัดสินใจจะส่งไปราชประชา ขึ้นอยู่กับหัวหน้าว่าจะ

นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา บ้านพักเด็กและเยาวชน จะทำงานในบทบาทหน้าที่เดียวกัน โดยเป็นการแบ่งงานกันทำเป็นเคสๆ ไป คนใดคนหนึ่งจะดูแลเด็กเป็นคนๆ ไป เนื่องจากมีความเห็นว่า

แก้ว : ถ้ามีเจ้าหน้าที่ซ้ำซ้อน บางครั้งได้ข้อมูลมาไม่ได้ถ่ายทอดให้กับคนอื่น พอมีคนอื่นเข้ามา ต้องมาถามซ้ำ เป็นคนเดิมดีกว่า อาจมีข้อมูลที่ต้องแบ่งปันกัน เพราะเราทำคู่กับนักสังคมฯ เราอาจจะเขียนเป็นแฟ้มเคส ว่าเราได้ทำอะไรไปบ้างแล้ว เราจัดการกันเอง

สำหรับขั้นตอนการทำงานของน้อง พนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นนักสังคมสงเคราะห์ของมูลนิธิแห่งหนึ่งในจังหวัดระนอง น้องกล่าวว่ายังไม่เคยทำงานกับเคสตั้งแต่ขั้นแรก แต่มักจะได้รับการส่งต่อเคสมาจาก พมจ. หรือ โรงพยาบาล ในกรณีที่เคสมีบ้านอยู่ในพื้นที่ที่มูลนิธิทำงานอยู่

น้อง : ได้รับจากโรงพยาบาลมีประวัติย่อๆ มาด้วยว่าเคสนี้ไปถึงไหน นักสังคมฯ (ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่) ก็ต้องประสานตำรวจ เยี่ยมบ้าน เคสโอนมาเป็นของเราเลย แต่เราก็ยังคงคอยประสานให้รู้ว่าทำอะไรบ้าง มี พมจ. ด้วย (เรื่องสงเคราะห์) แต่ยังไม่มีการประชุมสหวิชาชีพ...ก็บางเคสเนี่ย ถ้าได้รับโดยตรงจาก พมจ. เขาก็จะเข้ามาช่วย แต่ถ้ารับจากครู หรือโรงพยาบาล ก็จะไม่มา แต่ถ้าได้รับตรงก็ไปด้วยกัน หรือไปไม่สะดวก ก็ไปให้เขา

น้องกล่าวว่าเนื่องจากบริการของมูลนิธิเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวในภาวะยากลำบากต่างๆ ไปด้วย การทำงานกับครอบครัวที่มีเด็กหญิงถูกทารุณกรรมทางเพศ จึงใช้วิธีเดียวกันกับการทำงานกับครอบครัวที่ทำอยู่ โดยให้เด็กและครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนความช่วยเหลือด้วย ใช้หลัก family counseling ทั้งการวางแผนแบบระยะสั้นระยะยาว โดยเสนอทางเลือกให้กับเด็กหญิงและครอบครัว เพื่อให้เคสตัดสินใจเลือกเอง นักสังคมฯ จะไม่

การประชุมสหวิชาชีพ

ทุกคนที่ให้ข้อมูล กล่าวตรงกันว่ายังไม่มีการประชุมสหวิชาชีพอย่างเป็นทางการ ลักษณะการทำงานจะเป็นการประสานงานขอความช่วยเหลือ คำแนะนำ และส่งต่อ โดยทำทางโทรศัพท์เป็นส่วนใหญ่ มีการพบปะพูดคุยเกิดขึ้นบ้างแต่มักเป็นระหว่างสองถึงสามคน และอย่างไม่เป็นทางการ มีการตกลงกันอย่างไม่เป็นทางการว่า

ไก่อ : ประชุมทีมเฉพาะเคสที่ซับซ้อน ไก่อเป็นคนประสาน เดิมเคยคุยกับ oscc ถ้าเป็นเคสฉุกเฉิน เด็กยังอยู่ที่ รพ. เช่นรักษาตัว ก็จะมีพี่ตึก (นักสังคมสงเคราะห์ศูนย์พึ่งได้) กับไก่อช่วยกันประสาน แต่ตัวหลักนี้ตกลงให้ พมจ. ประสาน ทำทุกอย่าง กำหนดการประชุม บันทึกการประชุม ติดตามว่าเขาทำตามที่ตกลงกันมั้ย

น้อง : เคยพยายาม ที่นี้ทำกันสองคนกับพี่ไก่อ ไม่เป็นทางการ ไม่พร้อมกัน ใครสะดวกก็มาคุยกัน น้องคุยกับครู พี่ไก่อคุยกับครู ก็มีข้อมูลอยู่ตรงกลาง ก็อัปเดตข้อมูลกันตลอด ทำเป็นทางการยาก

ซึ่งตรงกับสถานการณ์ทางจังหวัดพังงาที่ยังไม่มีการประชุมสหวิชาชีพจริงจัง และในการประชุมแต่ละครั้ง พมจ. มีหน้าที่เป็นคนประสานหลักเมื่อจะมีการพบเพื่อปรึกษาเรื่องเคสกัน พมจ. จะเป็นผู้เตรียมข้อมูลสำหรับการประชุมด้วย กับอีกทางเลือกหนึ่งคือการนำเคสขึ้นมาปรึกษาหารือกันในที่ประชุมคณะกรรมการด้านการคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งทั้งไก่อ และแจจ รับว่าสามารถทำได้ แต่ที่ผ่านมาเนื่องจากเคสในสองจังหวัดนี้มีน้อยมาก จึงยังไม่เคยนำเรื่องเข้าประชุมกับคณะกรรมการฯ

การได้พบปะพูดคุยกันแม้จะไม่ใช่เป็นทางการแต่ก็ช่วยให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนทำงานต่างวิชาชีพมากขึ้น จากที่อาจจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือเต็มที่ กลายเป็นการร่วมมือกัน

แจ้ : การทำงานบางครั้ง เรายอมรับนะว่าเมื่อก่อน เขาไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าไร แต่ละสหวิชาชีพนี้ (ตอนนี้) เหมือนกับว่า คู่กันรู้เรื่องแล้ว เหมือนกับว่าเรามีเพื่อนทำงาน ไม่ได้ทำงานคนเดียว เขาก็ให้ความรู้เราได้ ช่วยเราแก้ปัญหาได้ แต่บางครั้งมันต้องใช้ใจนะ...มีความสุขที่จะทำงานนะ

น้อง : ถ้ามีเคสให้ทำนี่ดี...แล้วเวลาคุยแล้วคุยเรื่องงานจริงๆ ไม่มีเก็บเหลี่ยมกันนะ รู้สึกมีเวลามีหลายองค์กรมารวมกัน จะมีก็ก มาเพื่อไม่ให้เสียชื่อเสียงสำนักงานตัวเอง พอจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันจริงๆ ก็ไม่เอา

ปัญหาอุปสรรค

สำหรับปัญหาอุปสรรคในการทำงาน ในความเห็นของบุคลากรด้านสังคมศาสตร์นั้น แบ่งออกเป็นเรื่องใหญ่ๆ ได้ 4 หัวข้อ ดังนี้

เรื่องคน

การทำงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงในจังหวัดระนอง เป็นการทำงานแบบเครือข่ายมากกว่าจะเป็นทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นทางการ สมาชิกในเครือข่ายมีทั้งภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ปัญหาหลักอยู่ที่จำนวนพนักงานเจ้าหน้าที่ในจังหวัดที่ยังมีน้อยไม่เพียงพอต่องานที่เข้ามาเนื่องจาก

ไก่อ : ถึงแม้เคสน้อย แต่การทำเคสหนึ่งรายต้องใช้เวลา และรายละเอียดเคสค่อนข้างเยอะ แต่การมี พนักงานเจ้าหน้าที่แค่สองคน และสองคนนี้มีบทบาทอื่นๆ ที่เป็นวาระประจำของสำนักงานด้วย

แก้ว : มีหลายเรื่องนะ มีงานหลายอย่าง พอจะทำเรื่องนี้ เรื่องโน้นด่วนเข้ามาอีกแล้ว ถ้าให้เป็นระบบจริงๆ ถ้าประสานงานอย่างไม่เป็นทางการก็ถือว่าเราทำไปได้ อยากให้มีคนมาช่วย

ในขณะที่พนักงานเจ้าหน้าที่จากภาคองค์กรพัฒนาเอกชนเองก็มีหน้าที่รับผิดชอบประจำเช่นกัน และการที่เป็นเจ้าหน้าที่มูลนิธิ ทำให้รู้สึกไม่มั่นใจในการใช้อำนาจตามบทบาทพนักงานเจ้าหน้าที่ของตนเอง

นอกจากจะมีพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอแล้ว เจ้าหน้าที่ด้านอื่นๆ ก็ยังขาดแคลนเช่นกัน เช่น นิติกรประจำ พมจ. เพื่อที่จะได้ไม่ต้องติดต่อพนักงานอัยการทุกครั้งที่ต้องการคำปรึกษาด้านกฎหมาย

เรื่องเวลา

ปัญหาเรื่องเวลานั้น เกี่ยวเนื่องกับจำนวนพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีไม่เพียงพอ ดังนั้นเมื่อได้รับแจ้งเหตุในช่วงนอกเวลาราชการ ก็ประสบกับปัญหาในการทำงาน

ไก่อ : การจะเรียกคนนู้นคนนี้มาร่วมทีม มันค่อนข้างจะยากนิดหนึ่ง แต่ละคนเขาก็มีภาระกิจของเขาละ เคยคิดว่า ถ้าเหมือนศูนย์ยาเสพติด มีคนอยู่เวรเป็นประจำ หรือมีคนรับทำงานเฉพาะกิจด้านนี้ เหมือนเดิมสมัยยาเสพติดเยอะๆ เค้าจะเรียกเราไปประจำเลย งานอื่นก็ให้คนอื่นรับผิดชอบไป...ซึ่งธรรมดา พมจ. นี่เป็นศูนย์ประสานงานเรื่องคุ้มครองเด็ก แต่มีปัญหาว่าบุคลากรของทั้งกระทรวงและหน่วยงานทั้งจังหวัด มีน้อย ถ้าจะทำอย่างนั้นเนี่ย ต้องมีความพร้อมในเรื่องบุคลากรมากกว่านี้...นักสังคมฯ กับพนักงานเจ้าหน้าที่งานมันทับซ้อนกันอยู่

การทำงานกับเด็ก

การจะได้ข้อมูลและสามารถร่วมกันวางแผนความช่วยเหลือบำบัดฟื้นฟูให้แก่เด็กหญิงที่ถูกละเมิดทางเพศได้นั้น นักสังคมฯ นักจิตวิทยา หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องสร้าง

แก้ว : ปัญหาอุปสรรค แก้วคิดว่าน่าจะเป็นความร่วมมือมากกว่าจากเด็ก แต่ว่าก็ต้องค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป ก็ต้องยอมเขา เราก็ต้องเป็นฝ่ายเข้าไปเอง

และคนที่ได้รับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นกับเด็กนั้น ต้องทำงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กหญิงผู้นั้นเป็นสำคัญ ต้องเก็บรักษาความลับของเด็กให้ดีเพื่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนกับเด็กน้อยที่สุด

น้อง : ต้องดำเนินกระบวนการให้ครบ ต้องติดต่อเรื่องโน้นเรื่องนี้ ทำยังไงต้องรักษาความลับ ให้เด็กกระทบกระเทือนน้อยที่สุด หน่วยงานมีการดำเนินการและนโยบายต่างกัน บางหน่วยงานอยากรู้เรื่องนี้ต้องรู้เดี๋ยวนั้นเลย บางหน่วยงานไปคุยเรื่องเคสไม่มีห้อง คนเดินผ่านก็มา อ้อ กับเขาด้วย บาง รร. ไม่เอาเด็กเลย แต่บาง รร. ก็น่ารัก บอกว่ารู้แต่ครูกับผอ.

การประสานงาน

การทำงานกับหน่วยงานจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับเคสต่างๆ ที่เกิดขึ้น อาจเกิดความไม่เข้าใจกันบ้าง ทั้งเรื่องภาระหน้าที่หลักของหน่วยงานที่ไม่เหมือนกัน สำหรับหน่วยงานส่วนใหญ่ งานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ ไม่ใช่งานหลักของเขา ทำให้เกิดความล่าช้าในการประสานงานกันได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบไปยังความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือเด็กหญิงไปด้วย

เพศของคนทำงาน

กับคำถามที่ว่าการทำงานด้านการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศนั้น เพศหญิงหรือเพศชายน่าจะมีความเหมาะสมกว่ากัน เพราะเหตุใด ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคล้ายกันว่า เพศหญิงนั้นเหมาะสมมากกว่า เนื่องจากผู้ถูกทารุณกรรมทางเพศนั้น เป็นเด็กผู้หญิง

ไก่อ : การพูดคุยในบางเรื่องที่เป็นเรื่องลึกซึ้งของพวกเขาผู้หญิงเอง นี่จะง่ายในการเล่า... เด็กผู้หญิงจะให้ข้อมูลได้ชัดเจน กล้าเล่ากับผู้หญิงมากกว่า เช่น จะเล่าเรื่องเค้า โดนโน่นโดนนี่ โดนจับหน้าอก ยั้ง

ผลเสียที่อาจเกิดขึ้นได้อีกประการหนึ่งคือ การที่เคสรู้สึกอ่อนไหวกับการมีคนดูแลเอาใจใส่ที่เป็นเพศชาย ในขณะที่เธอรู้สึกเสียขวัญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และต้องการคนปกป้อง

น้อง : ก็เคยเหมือนผู้ชายเนี่ย อันตรายในเรื่องที่เคสจะติดใจเยอะเหมือนกันนะพี่ น้องผู้ชายเนี่ย ผู้หญิงที่โดนกระทำมา เกิดห้อง พอลอดดูออกมาแล้วเนี่ย ประทับใจพี่นักสังคมมากไปเยี่ยมก็ให้ลูกเรียกพ่อ มีความรู้สึกพิเศษออกไป นักสังคมก็วางตัวลำบากมาก

ทัศนคติและความเข้าใจเรื่อง บทบาทหญิงชาย

การแสดงทัศนคติเรื่องบทบาทหญิงชาย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะอ้างอิงถึงเศสความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง มากกว่าเด็กหญิง อาจเป็นเพราะเศสที่เคยทำงานด้วยมีเศสผู้ใหญ่ มากกว่าเด็ก หรืออาจเป็นเพราะ การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงยังเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ยาก ในความรู้สึกของทุกคน ที่จะยอมรับว่ามีเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นในชุมชนของเรา ในละแวกบ้านเรา ในบ้านของคนข้างบ้าน หรือในบ้านของเราเอง เรื่องนี้จึงยังเป็นเรื่อง que ทุกคนพยายามปกปิด และไม่คิดถึง การไม่มีเศสมาถึงมือ นักสังคมสงเคราะห์ ไม่ได้หมายความว่าไม่มีเศสทารุณกรรมทางเพศ เด็กหญิงเกิดขึ้นเลย แต่มันหมายถึงการที่เจ้าหน้าที่ยังไม่เข้าถึงเศส เศสยังถูกปกปิดโดยผู้กระทำ โดยครอบครัว โดยโรงเรียน และโดยชุมชน

ไก่อมีความเห็นว่า บทบาทหญิงชายคือ ความแตกต่างในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยความคาดหวังของคน หรือโดยวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เรื่อง

ในกรณีพ่อกับลูก ก็เช่นเดียวกัน พ่อมีความรู้สึกที่ตัวเองเป็นเจ้าของ เห็นอกว่า แม่แต่แม่ก็ไม่กล้าออกความเห็น

แต่ถ้ากลับมาดูว่าการมีอำนาจของพ่อนั้นเป็นประโยชน์ในเรื่องของการทำงาน โดยเฉพาะ กรณีการควบคุมความประพฤติของเด็ก และแม่จะช่วยให้ในเคสเด็กหญิงถูกละเมิด การเข้าใจในบทบาทของพ่อแม่ต่อลูกในครอบครัว ทำให้สามารถวางแผนการทำงานโดยให้พ่อหรือแม่เป็นผู้ดูแลได้ตามบทบาทที่เด่น แต่ถ้ากลับมาดูว่าการใช้อำนาจของพ่อนั้น เป็นเสมือนการยำ และทำให้คงอยู่ต่อไป ในอำนาจของฝ่ายชาย ที่มีเหนือภรรยาและลูกในครอบครัว และทำควบคุมทุกคนในครอบครัว

โก๋ : ถ้าเราต้องการวางระบบนะ พ่อคุณแม่ระบบได้ดีกว่าแม่ เช่น หนึ่ง สอง สาม ห้ามปล่อยลูกออกไปเที่ยวข้างนอก ห้ามอะไรอย่างเงี้ย ผู้ชายก็จะทำได้ชัดเจนกว่า ผู้หญิงก็ยังมีแบบจะสงสาร ผู้ชายจะเข้มงวดกว่าในการดูแล ถ้าเราตั้งระบบ เงื่อนไขการทำทัณฑ์บน หรือคุมประพฤติ กับผู้ปกครอง ถ้าเขายอมรับนะเขาจะปฏิบัติได้ดีกว่าผู้หญิง แต่ผู้หญิงนิดๆ หน่อยๆ บางทีสงสารลูก อาจจะคิดละเอียดซับซ้อนกว่า ผู้ชายอาจไม่ได้คิดว่าลูกคิดยังไง ผู้ชายอาจเหมาะกับเด็กที่เสี่ยงกับการกระทำผิด เบี่ยงเบน ผู้ชายจะช่วยคุณให้โก๋ได้มากกว่าผู้หญิง อย่างเคสที่เกรง แล้วคุยกับ รร. ว่าจะดูกันยังไงนี้ ครูผู้ชายจะช่วยได้มากกว่าครูผู้หญิง ที่รร. ก็จะเป็นครูผู้ชายนะที่มาช่วยเราได้มาก หรืออาจจะว่าโรงเรียนเองก็มองเหมือนเราว่าผู้ชายจะจัดการกับเด็กแนวนี้ได้ ผู้หญิงก็จะช่วยในการ เด็กที่ถูกละเมิด อะไรอย่างนี้ ผู้หญิงอาจช่วยได้ดีกว่า ครูผู้หญิง แม่ช่วยคุณได้ดีกว่าเล่าเรื่องโดยละเอียดดีกว่า ได้แต่ถ้าเป็นพฤติกรรมเสี่ยงเบี่ยงเบนต้องคุณให้อยู่ในมาตรฐาน ผู้ชายทำได้ดีกว่า

ส่วนแรงแม้งในแง่ความเท่าเทียมกันในการทำงาน การมีสิทธิเท่าเทียมกัน และมีความรับผิดชอบต่อกัน

แก้ว แสดงความคิดเห็นว่า พ่อแม่เป็นแบบอย่างให้กับลูก ถ้ามีการทารุณกรรมในครอบครัวมีการทำร้ายร่างกายกันเป็นประจำ พ่อเด็กโตเขามีครอบครัว เขาก็จะนำประสบการณ์ที่ได้สะสมจากพ่อแม่ ไปใช้ในครอบครัวของตนเอง

น้อง มองไปที่เคสที่ตนทำงานด้วยเป็นประจำเช่นกัน งานส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงเยอะ ต้องดูในเรื่องความเท่าเทียมเยอะ ทำยังไงให้ผู้หญิงที่เป็นเคสส่วนใหญ่ ให้เขามีความมั่นใจมากขึ้น เสริมกำลังใจให้รู้ในบทบาทหน้าที่ของตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันน้องก็ไม่เห็นด้วยกับการที่ผู้หญิงออกไปพูดหน้าเวทีเรียกร้องสิทธิก่อนที่จะเข้าใจประเด็นและมีข้อมูลที่ถ่องแท้ ไม่ใช่ผู้ชายทำอะไรได้ ผู้หญิงต้องทำได้ ต้องดูเรื่องความเหมาะสม ความพอดีด้วย

ทุกคนเห็นด้วยว่าการมีความเข้าใจในเรื่องบทบาทหญิงชายมากขึ้นจะช่วยให้สามารถพูดคุยแนะนำเคสได้เหมาะสมขึ้น และนำความเข้าใจนี้มาใช้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการทารุณกรรมทางเพศเด็กหญิง เพื่อใช้ในการวางแผนป้องกัน

สิทธิในเนื้อตัวร่างกาย

เรื่องสิทธิในเนื้อตัวร่างกายเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทุกคนต้องนึกคิดเป็นเวลานานก่อนตอบ เนื่องจากในการทำงานในชีวิตประจำวัน สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งที่ถูกคำนึงถึง หากพูดถึงสิทธิในเนื้อตัวร่างกายโดยทั่วไป แรงแสดงความคิดเห็นว่าทุกคนย่อมมีสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตนเอง และหากไม่ยินยอมไม่มีใครสามารถมาละเมิดได้

แรงแจ้ง : จริงๆ แล้ว ผู้ชายมาละเมิดในสิทธิเรา ตัวเรานะของเรานะ เราต่อสู้เราอะไรแล้วเราไม่ยอมนะ แต่ในบางครั้งเนี่ย ตัวเราเป็นของเรา ถ้าเราไม่ยอมเขาก็ไม่สามารถมาทำอะไรเราได้ ในความรู้สึกมันไม่ใช่

แรงแจ้งบอกว่าการให้ความช่วยเหลือเด็กอาจมีบ้างที่ต้องละเมิดสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของเด็กเช่นการตรวจร่างกาย หากแต่นั้นเป็นสิ่งจำเป็นหากต้องดำเนินคดี ทางที่ดีที่สุดคืออธิบายให้เด็กเข้าใจวัตถุประสงค์ของการพาไปตรวจ ซึ่งเธอคิดว่าทางตำรวจก็ต้องทำอยู่แล้ว

แจง : ถ้าพาไปตรวจ มันพยายามช่วยให้เขาไม่มีความรู้สึกว่าเขาต้องถูกกระทำฝ่ายเดียว คนที่กระทำค่านะ ต้องถูกลงโทษ ในการที่ไปตรวจร่างกาย ที่เห็นนะ ตำรวจเขาจะบอกนะว่าน้องต้องไปตรวจร่างกาย เพื่อใช้เป็นหลักฐาน

ส่วนกรณีการที่เด็กหญิงถูกแยกออกจากครอบครัวนั้น ส่วนใหญ่จะเด็กจะรับรู้และยินยอม เหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นคือ เด็กยินยอมแต่เมื่ออยู่โรงเรียนประจำได้สักพักจะหนีกลับบ้าน เนื่องจากเด็กอาจจะไม่เข้าใจว่าต้องไปอยู่ในสถานการณืแบบไหน หรือสภาพแวดล้อมไม่เป็นไปตามที่คาดไว้ทำให้อยากกลับบ้านมากกว่า แจงเองก็เห็นด้วยว่าน่าจะมีการพาเด็กไปดูสถานที่ก่อนว่าจะพาไปอยู่ที่ไหน และทำความคุ้นเคยกับสถานที่นั้นๆ

เรื่องบทบาทหญิงชายกับการทารุณกรรมทางเพศ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเด็กหญิงและเด็กชายที่ถูกทารุณกรรมทางเพศนั้นมีความต่างกัน เด็กผู้หญิงต้องการการดูแลเป็นพิเศษ เนื่องจากถ้าเด็กถูกละเมิด ต้องจัดให้มีการตรวจร่างกายให้ทุกคน เพื่อตรวจว่ามีการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์หรือไม่ มีการติดเชื้อเอชไอวีหรือไม่ หรือมีการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ หรือไม่ เด็กหญิงที่มีภาวะตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จะมีความเครียดสูงกว่าเด็กที่ถูกละเมิดแต่ไม่มีภาวะตั้งครรภ์ ไก่เล่าถึงประสบการณ์ที่เคยเจอมากับเคสเคสหนึ่งที่มีการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น

ไก่ : ถึงกระทั่งบางรายเนี่ย จะแอบทำแท้ง บางที่เราคุยกับเค้าครั้งสองครั้งเนี่ย เราไม่รู้หัวใจเขาขนาดไหน พอทอระยะเวลา เขาเก็บความรู้สึกนั้นเอาไว้ พอกลับบ้านไปแล้ว เราก็ไปเยี่ยมประจำนั่นแหละ กลับไปแล้วเนี่ยแอบซื่อหาหนีบมาหนีบเอง เพราะฉะนั้นต้องดูแลเป็นพิเศษ เคสนี้เอาจเป็นเคสตัวอย่าง ว่าเราตัดสินใจเร็วไปหน่อย ถ้าเราทอเวลาไม่ให้เขากลับบ้านเร็ว ถ้าฝากไว้สถานที่มีคนดูแลมากกว่านี้ ตอนนั้นคิดว่าแม่ดูแลลูกได้ เพราะคนทำร้ายเด็กเป็นคนนอกก็เลยให้กลับไปอยู่กับแม่ ปรากฏว่าแม่ก็ไม่ได้มีความรู้อะไรมาก แม่รักลูกมากสงสารลูก แต่ลืมคิดถึงสุขภาพเด็กนะ ก็เลยซื่อหาหนีบมาหนีบให้ แล้วปรากฏว่ามันไม่ออกไป ก็เลยมีปัญหาปวดท้อง จนในที่สุดต้องกลับมาให้หมอทำแท้งให้ ทำให้คิดว่าเออ การดูแลเด็ก ที่ถูกละเมิดทางเพศ อาจต้องละเอียด

เมื่อมีการตั้งครรภไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น เด็กหญิงจะยิ่งวิตกกังวลกับอนาคต การหมดโอกาสที่จะเรียนต่อ การต้องเลี้ยงดูลูกตั้งแต่เยาว์วัย โดยตนเองก็ยังไม่มีความพร้อมทั้งวัยวุฒิ และคุณวุฒิ ยังไม่มีความสามารถในการประกอบอาชีพ อีกทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเด็กหญิงดูจะเสียหายมากกว่าเด็กชาย การสูญเสียพรหมจรรย์ที่ถูกให้คุณค่าเป็นของมีค่าสูงสุดสำหรับผู้หญิง ทำให้เด็กหญิงหลายรายรู้สึกท้อแท้หมดหวัง หมดอนาคต และอาจคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า อาจนำไปสู่ความประพฤติที่ไม่เหมาะสมทางเพศ การเข้าสู่การขายบริการทางเพศ หรือการเข้าสู่การแต่งงานต่างๆ อายุน้อย

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของการทารุณกรรมทางเพศเด็กหญิง หลายคนสรุปได้ว่า เช่นเดียวกับการทารุณกรรมทางร่างกายต่อภรรยา

น้อง : การที่ผู้ชายได้รับรู้มาตลอดว่าหนึ่งตัวเองเป็นผู้นำ สมองมีอำนาจเหนือกว่าเป็นใหญ่ ก็เลยทำอะไรก็ได้ที่อยากจะทำโดยไม่คำนึงถึงหลักศีลธรรม แล้วผู้หญิงก็รับรู้ว่าคุณจะต้องยอม มันก็เลยแย่

น้องมีความเห็นว่าความเข้าใจในเรื่องนี้สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้ โดยปรับทั้งฝ่ายหญิงและชายให้พอดีกัน ฝ่ายหญิงก็ไม่ต้องอ่อนเกินไป น้องคิดว่ามองเข้าไปลึกๆ แล้วผู้ชายที่ทำร้ายร่างกายภรรยา และลูกนั้น เป็นคนที่แท้จริงแล้วขาดความมั่นใจในตัวเอง ต้องการการยอมรับจากภรรยาและลูก ในการแก้ปัญหาน้องจะใช้วิธี family counseling ในการแบ่งหน้าที่ โดยคุยกับสมาชิกในครอบครัวทีละคน จนครบทุกคน น้องยังได้แสดงความกังวลกับการเลี้ยงดูลูกชายของครอบครัวที่มีแต่แม่ เพราะแม่จะทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้กับลูกชาย ด้วยหวังจะเป็นที่พึงพิงในอนาคต ทำให้เด็กชายกลุ่มนี้จะยิ่งตระหนักว่าตนมีอำนาจเหนือเพศหญิงมากเพียงไร

น้อง : แบ่งหน้าที่ ช่วยกันเรื่องอะไร ก็บอกว่าเนี่ย รู้มาว่าพอนะ อยากให้แม่เดินเข้าไปปรึกษาเรา เราปรึกษาเขามากแค่ไหน แม่อยากให้ปรึกษา ปรึกษาทำไม ในเมื่อมันชี้มา ไปซื้อรถก็ไปติดต่อซื้อเรียบร้อยแล้ว แล้วก็มาบอกว่าขับให้ด้วยนะ จะ

การทารุณกรรมทางเพศโดยพ่อ

สำหรับการทารุณกรรมทางเพศโดยพ่อ ไม่ว่าจะจะเป็นพ่อแท้ๆ หรือพ่อเลี้ยงก็ตาม ความเห็นต่อผู้เป็นบิดาถึงสาเหตุที่กระทำทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงซึ่งเป็นลูกของตนเอง ส่วนใหญ่คิดว่าเป็นเพราะพ่อมีความผิดปกติ เช่น มีความต้องการทางเพศสูงกว่าปกติ หรือการมีปัญหภายในครอบครัวระหว่างพ่อกับแม่ และกลับมองว่าแม่ก็มีส่วนผิดที่ไม่ฟังลูก และเชื่อแต่พ่อมากกว่า ทำให้การทารุณกรรมทางเพศนั้นสามารถเกิดขึ้นได้และต่อเนื่องเป็นปี กว่าแม่จะเชื่อลูก ในที่สุด ดังตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นที่อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ซึ่งผู้ทำงานในทีมสหวิชาชีพทั้งหมด ไม่ทราบเรื่อง จนกระทั่งมีการดำเนินคดี และได้รับการร้องขอจากตำรวจให้ไปร่วมสืบพยานเด็กใน คดีนี้

แจง : ...คือแม่นะอะไรๆ ก็เชื่อที่พ่อพูด ไม่สงสัย ที่เค้าว่าความรัก พุดอะไรก็ไม่เชื่อ ยังมีค่านิยมเก่าๆ อยู่ พ่อ ยังสงสัยอยู่ ทำได้ยังไง ลูกตัวเอง พุดยาก เพราะเราเจอ เคสไม่เคยอะ ไม่ได้วิจัย

แก้ว : มันอยู่ที่แม่ด้วยแหละ บางทีเรานึกถึง ความเห็นแก่ตัว บางทีเรารักแฟน บางทีแม่ก็โกรธ แต่ว่าโกรธก็เหอะพี่ พอนึกถึงบ้านๆ แล้ว ก็ต้องเอาแฟนไว้ก่อน... ปกป้องความรักของตัวเอง แล้วทางด้านกฎหมายต้องอยู่คนเดียว อาจกลัว ความลำบาก (หมายถึงถ้ามีการดำเนินคดีต่อพ่อ)

สำหรับความเห็นต่อตัวเด็กหญิงนั้น จากประสบการณ์ที่ได้พบเคสเพียงเคสเดียว ใกล้เคียง เห็นว่าเด็กหญิงเองก็ไม่อยากให้ดำเนินคดีกับพ่อ เพราะความเชื่อและค่านิยมในสังคมไทยนั้น พ่อเป็น บุพการีผู้มีพระคุณ หากเราเป็นต้นเหตุให้พ่อต้องโทษถึงจำคุกย่อมเป็นสิ่งผิดและไม่เป็นที่ยอมรับ ทั้งในสังคม และตัวเอง รวมทั้งความหวาดกลัวต่ออนาคตหากพ่อไปต้องโทษ ครอบครัวจะขาดคน ดูแล

โก๋ : (เด็ก) รู้สึกเสียใจน้อยใจอะไรมี แต่พอว่าพอจะดำเนินเรื่องนะ พอจะดำเนินคดีกับพ่อ เหมือนไม่อยากให้ดำเนินคดีกับพ่อ รู้สึกว่าเค้าผิดรีเปลาถ้าเค้าจะดำเนินคดีกับพ่อ เป็นผู้ให้กำเนิด คือดูแลทั้งครอบครัวไง รู้สึกว่าอย่างน้อยพ่อก็เป็นพ่อของเรา มีบุญคุณกับเรา เลี้ยงดูเรามา อะไรทุกอย่างพ่อจัดการหมด เพียงแต่พ่อมาทำกับเราแบบนี้ เราไม่ชอบ แต่ถ้าพี่โก๋ไปแจ้งความดำเนินคดีแล้วหนูจะอยู่ยังไง แม่จะอยู่ยังไง จะคิดยังไง

ส่วนการที่เด็กหญิงส่วนมากไม่บอกใครเกี่ยวกับเหตุที่เกิดขึ้นนั้น ทั้งสี่คนมีความเห็นว่าเด็กหญิงน่าจะอยู่ในความหวาดกลัว หรือถูกข่มขู่ และความกลัวไม่อยากทำให้พ่อถูกดำเนินคดี อีกทั้งการที่พยายามบอกผู้ใหญ่เพื่อขอความช่วยเหลือแล้ว ผู้ใหญ่ไม่รับฟัง หรือไม่เชื่อ ดังคดีตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว

เด็กหญิงเป็นศูนย์กลางของการทำงาน

การทำงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กนั้น มีปรัชญาสูงสุดซึ่งตรงกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คือถือประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ดังความในมาตรา 22 หมวด 2 การปฏิบัติต่อเด็ก ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดไว้ว่า “การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่าในกรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” การจะทำเช่นนั้นได้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ จำต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับเด็กหญิง จากกระบวนการให้ความช่วยเหลือต่างๆ ต้องให้เด็กหญิงรับรู้ทางเลือกต่างๆ และผลที่จะเกิดจากการเลือกนั้นๆ และให้เด็กหญิงมีส่วนแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตของเขาด้วย

แต่ทว่าในสถานการณ์จริง การทำงานของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายกฎหมาย และฝ่ายสังคมศาสตร์ แม้จะกล่าวว่าทำเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก แต่ในทางปฏิบัติแล้ว กลับเกิดขึ้นได้ยาก โดยเฉพาะการให้เด็กมีส่วนร่วมรับรู้และแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตของเขา แม้จะมีความพยายามอยู่บ้างที่จะรับฟังเด็ก แต่ทุกคนก็ยอมรับว่าในที่สุดการตัดสินใจส่วนใหญ่จะมาจากพ่อหรือแม่ หรืออาจจะพ่อกว่าในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่ใช่พ่อ โดยที่เด็กไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากนัก นอกจากปฏิบัติตาม

ไก่อ : ...พ่อแม่ลูกนั่งพร้อมกันนี่ เด็กจะไม่พูดเลย ต้องแยกพูดกับเด็กก่อน แยกคุยกับพ่อแม่ แล้วถึงจะรวมกัน ให้อุใจเด็กก่อนว่าจุดประสงค์เด็กอยากยังงี้ ต้องการให้ช่วยเหลือยังงี้ พ่อแม่ต้องการยังงี้ ไม่งั้นจะเป็นความต้องการของพ่อหรือแม่ฝ่ายเดียว โดยเฉพาะถ้าพ่อมีหน้าที่การทำงานหรือ ฐานะทางเศรษฐกิจเหนือกว่าแม่ คือ ดูแลทั้งครอบครัวนี้ แม่แทบจะไม่มีบทบาทในการเสนอความคิดเห็นเลย

แก้ว : ...เพราะการให้ความช่วยเหลือขึ้นอยู่กับความประสงค์กับผู้ปกครอง ถ้าเขาไม่ยินยอมเราก็ลำบากเหมือนกัน

ความแตกต่างระหว่างการตัดสินใจของพ่อและแม่ก็เห็นได้ชัดว่า ผู้หญิงเคยชินกับการฟังความเห็นของคนอื่น ๆ ก่อน ไม่ใช่ตัดสินใจโดยเอาตนเองเป็นใหญ่ แต่การกระทำนี้ก็ถูกให้คุณค่าว่าเป็นความโลเล ตัดสินใจไม่ได้ ตัดสินใจไม่เด็ดขาด ต่างจากผู้ชายที่เคยชินกับการมีอำนาจเหนือกว่าผู้อื่นในครอบครัว ดังนั้นจึงสามารถตัดสินใจได้ทันทีว่าต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร การกระทำของผู้ชายถูกให้คุณค่าว่าเป็นคุณสมบัติที่ดี มีความมั่นใจ และเด็ดขาด ซึ่งในหลายกรณีก็ไม่รับฟังความคิดเห็นของใครเลย เช่น กรณีลูกสาวถูกทารุณกรรมทางเพศ และมีการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ พ่อจะตัดสินใจได้รวดเร็วว่าต้องการให้ลูกสาวทิ้งทารก ไม่ว่าจะด้วยการทำแท้งเลย หรือคลอดแล้วยกให้ พมจ. จัดการต่อ และต้องการส่งลูกสาวไปที่อื่นเพื่อไม่ให้ครอบครัวต้องอับอาย ลูกสาวจึงมักจบลงด้วยการถูกส่งไปอยู่บ้านพักเด็กและครอบครัวเพื่อรอคลอด จากนั้นจึงไปเรียนที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ เพื่อหลบหน้าเพื่อนบ้าน

ไก่อ : แม่ก็ตัดสินใจยากกว่า แล้วบางที มันก็เป็นบางคน แล้วไม่เป๊ะๆ ลังเลใจ ต้องถามคนอื่น ๆ ดูก่อน แต่ถ้าพอนะ พ่อบอกได้เลย คือ ผู้ชายนะ ผมว่ายังงี้ๆ อันนี้ก็ดีกว่า เขาก็จะตัดสินใจได้ทันทีกว่า... (ลูก) นั่งอยู่ด้วยกัน อาจเป็นอย่างที่ว่า คือไม่ค่อยสนใจลูกเท่าไรเป็นการตัดสินใจของตัวเองเด็ดขาด อย่างเด็กที่ถูกละเมิดแล้วมาคลอดที่โรงพยาบาล แต่เราก็ไม่ได้ทำตามพ่อซะทีเดียว เพราะเราดูแล้วมันไม่น่าจะขนาดนี้ พ่อจะแยกแม่ (เด็กที่ถูกละเมิด) ไปเรียน แล้วลูก (หมายถึงทารกที่คลอดจากการตั้งครรภ์ที่เกิดจากการถูกละเมิด) ก็ไม่เลี้ยงนะ ตานี้จะเป็นคนออกคำพูดหมดเลย พูดคนเดียว คนเป็นยายไม่พูดอะไรเลย เด็ก

ประสบการณ์ของคนทำงาน

ไก่อ และแจง ได้บอกเล่าประสบการณ์ที่ได้เคยเจอกับเคสละเมิดทางเพศและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นช่วงก่อนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ดังนั้นขั้นตอน กระบวนการทำงาน จึงเป็นไปโดยอาศัยคำปรึกษาจากเพื่อนนักสังคมสงเคราะห์ด้วยกันที่มีประสบการณ์มากกว่า ในจังหวัดอื่น หรือที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และอาศัยสิ่งที่เคยเห็นปฏิบัติสืบทอดกันมา เนื่องจากไม่มีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ชัดเจน

แจง : ตั้งแต่ทำมามืออยู่ ไม่ได้กับว่าทารุณกรรม ล่วงเกิน ยังไม่ถึงข่มขืน ที่มีมากก็คือ ไม่ใช่พรบ. แต่เป็น ป.วิอาญา ที่ไปเกี่ยวข้อง เคสล่วงเกิน เด็กสองคน เคสเข้ามาคือ แจ้งจากมูลนิธิเพื่อนแก้ว แจ้งว่าเจอเด็กถูกข่มขืน พอสอบถามจริงๆ ไม่ใช่ พอไปเยี่ยมบ้าน พบแม่ คนที่มากินเหล้ากับแม่ เป็นผู้สูงอายุ ทำมานานแล้ว เหตุการณ์เพิ่งจะทราบภายหลัง พาไปตรวจแล้วไม่เจอ เด็กไม่ยอมพูด บอกแค่ถูกจับโน่นจับนี่ พอถามคนน้อง เหมือนจะบอก แต่เหมือนคนพี่ไปขู่ไม่ให้พูด ก็เลยไม่กล้าพูด อายุ 12 กับ 14 แยกออกมาส่งที่บ้านพักเด็กภูเก็ท เขาดำเนินการต่อ เลยให้มาเรียนต่อที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ รัับเด็กมา แจ้งความดำเนินคดี แม่เค้าทำอะไรไม่ได้ แม่เค้ามีผู้ใหญ่บ้านมาช่วยคุย ต้องนัดวันที่เค้าไม่มา เด็กคนนี้ไม่มีพ่อ

ผู้ศึกษา:แม่เชื่อมั๊ย ว่าลูกโดนละเมิด

แจง : เขาไม่สนใจ เขาก็ให้ปากคำณะนะ ว่าเค้ามากินเหล้า เวลาเขาไม่เห็น อัยการสั่งฟ้อง ผู้ต้องหาหนีไปแล้ว ดั้งเดิม เขาก็ไม่ใช่คนที่นี่ด้วย มาทำงาน ไปรับไปส่ง เวลาเด็กไปโรงเรียน คือให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองเด็ก เพราะแม่ไม่สามารถทำได้

การทำงานสำหรับเคสนี้ไม่มีการประชุมทีมสหวิชาชีพ แต่ใช้การวางแผนของแจกร่วมกับทางบ้านพักเด็กภูเก็ต และลงเอยด้วยความช่วยเหลือแบบเกือบจะเรียกได้ว่าอัตโนมัติ คือ แยกจากครอบครัว ส่งไปบ้านพักเด็ก ต่อจากนั้นก็ส่งไปเรียนที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์

น้อง : เจอครอบครัวไทยพุทธที่เด็กโดนละเมิดโดยพ่อเลี้ยง ช่วยไปแล้ว มีลูกสาวอยู่ในบ้าน ไม่ได้เป็นลูกของพ่อคนนั้นเหมือนกัน ใช้ทุนการศึกษาเป็นเครื่องมือเข้าไปหาครอบครัว คุยกับเด็กๆ บ่อยๆ ว่าเด็กจะดูแลตัวเองยังไง ให้หลักสูตรของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (หลักสูตรตัวฉันเป็นของฉัน) ก็เลี้ยงๆ เคียงๆ ถ้าม ผู้กระทำผิดก็ยังอยู่ เป็นคนพิการ เมียเป็นคนหลักในครอบครัว รับจ้างขายของ กรีดยาง แต่รายนี้เหมือนภรรยาที่มีเรื่องของสติปัญญาและการรับรู้ว่าจะไม่เท่าไร มีแผนเหมือนกันว่าถ้าไปต้องไปสราญรมย์เลย (โรงพยาบาลที่ดูแลด้านจิตเวชในจังหวัดสุราษฎร์ธานี) ในเรื่องของพัฒนาการ สติปัญญา ไม่เป๊ะๆ ออกมา ของผู้ใหญ่ยังไม่เคยทำ นอกจากพาไปสราญรมย์ บ้านที่เขาอยู่เป็นญาติพี่น้องของสามีหมดเลย เขาเหมือนกับไม่ได้มีปฏิกริยา เขารู้ว่าสามีกระทำต่อหลาน ซึ่งเขาเอามาเลี้ยงเป็นลูก เขาไม่ได้รู้สึกว่าเป็นปัญหา แต่ไปสู่อามีว่าอย่าทำอะไร ความรู้สึกของเขาที่เคยถาม เขาก็บอกว่าเขารู้สึกโกรธ นะ แต่ให้เลิกกันเขาไม่แน่นอน ถ้าเลิกกับคนนี้จะกลับไปไหน เพราะแม่ตัวเองก็ยากจน แล้วเด็กคนนี้เป็นลูกของพี่สาว ซึ่งมาคลอดทิ้งไว้กับแม่ ไม่มีใบเกิด พอเขามีลูกก็เลยเอามาเลี้ยงลูก ครุมาเจอก็มาเอาไปเข้า รร. พี่สาวทำงานพิเศษนะคะ ตอนนี้อยู่ที่อื่น น่าจะเป็นสุราษฎร์

การจะให้ความช่วยเหลือเคสนั้นทำได้ไม่ง่าย หากพ่อแม่ไม่ยินยอม คนทำงานก็ไม่อาจเข้าถึงเคสได้ แม้จะเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติแต่ก็ไม่อาจใช้กฎหมายเข้าไปจัดการได้ หากแม่ไม่ต้องการดำเนินคดี และในบางเคสก็เจอกับผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ทำให้คนทำงานลังเลใจที่จะเข้าช่วยเหลือมากไปกว่าการสงเคราะห์ ยิ่งครอบครัวเป็นครอบครัวชายขอบไร้อำนาจต่อรองใดๆ พนักงานเจ้าหน้าที่เองก็เป็นคนมาจากที่อื่นมาทำงานในพื้นที่ และทำงานกับมูลนิธิไม่ใช่หน่วยงานราชการ อำนาจตามกฎหมายจึงเป็นเพียงตัวหนังสือ เพราะคนทำงานก็ต้อง

น้อง : แล้วก็เคยเจอเคสหนึ่งซึ่งเป็นครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ คือ พ่อเป็นปัญญาอ่อน แล้วก็มีอาการทางประสาทด้วย แม่เป็นไทยพลัดถิ่น แล้วก็ เป็นไป๋ด้วย ลูกสาวคนโต พิการ ลูกสาวคนเล็กปัญญาอ่อน ครอบครัวนี้ตอนที่เจอ อยู่กับย่า ก็ไปช่วย สหทัยไม่เคยสร้างบ้านให้ใครมาก่อน เพราะถือว่าทุกคนต้องมีศักยภาพ แต่ ครอบครัวนี้สหทัยช่วยสร้างบ้านให้ เป็นครอบครัวที่ตกขอบของหมู่บ้าน ก็จะไป เยี่ยมบ้านทุกเดือน เหมือนกับย่าไม่บอก พี่ชายเด็กนี่บอก ว่า นี่มีเรื่องเล่าให้ฟัง ว่าน้องเขาโดน มีเรื่องกับบัง (คำเรียกพี่ชายในชุมชนมุสลิมภาคใต้) สักบังนี่ ถามว่าเกิดอะไรขึ้น ย่าก็ปกปิด แล้วเด็กนี่ก็ไม่รู้สักว่าเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อวานขึ้น มันน่าตกใจอีกแล้ว คนที่มาทำนี่เป็นเด็กวัยรุ่นในหมู่บ้าน มีเรื่องแบบนี้มาแล้ว เป็นลูก..หมอผี คนที่ทำพิธีกรรมในหมู่บ้านนะ ถามว่ามันเกิดอะไรขึ้นก็ไม่มีใคร รู้ แล้วเด็กก็เล่าไม่ได้ ถามย่า ย่าก็บอกนิดๆ หน่อยๆ ให้อีเด็กวัยรุ่นนี่ซื้อไซต์มา ซื้อ ไรต์มาฝากพ่อเด็ก แล้วเอาเด็กซื้อไซต์ไปซื้อไรต์ด้วย เด็กบอกว่าคนนี่พาไปที่ คล้ายๆ กับอ่างเก็บน้ำ แม่เด็กเห็น ก็ไม่จอด บ้านอยู่ห่างจากชุมชน รู้ว่าบ้านนี้ มันยากจน มันบ้ำมันไม่สมประกอบ แม่เด็กก็วิ่งตัดสวนยางตามไป แต่ไม่ทัน ไป ถึงตรงนั้นก่อน ถามเด็ก ก็เล่าค่อนข้างมั่ว ถูกจับหนึ่งที ถอดกางเกง แล้วผลักให้ นอนลง มะ (แม่) เขามาทัน ก็โวยวาย หาไม้ไปตี แล้วชาวบ้านคงได้ยิน ก็ ออกมาช่วย แล้วเค้าบอกไม่ให้เอาเรื่อง เขาเคลียร์กันไปแล้ว จบคือจบ คนใหญ่ คนโตในหมู่บ้านสัญญาว่าจะไม่ให้เกิดเรื่องแบบนี้อีก เราก็ทำได้ที่จะพาเด็กกับ ย่าไปโรงพยาบาล แต่แล้วจะยังไง จะอยู่ในชุมชนอีกได้ยังไง ก็เลยไปเปิดตัวกับ อบต. กับผู้นำ หมดเลยที่เราเป็นมูลนิธิทำงานด้านนี้ ก็ไปคุยเยอะมาก ฝากเป็น หูเป็นตาด้วย แล้วก็ได้ข่าวมา เราก็จะไม่แน่ใจ เขาก็ ใช้หลักศาสนาในการ จัดการ ไม่ใช่หลักศาสนาหรือคณะเราว่า ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ ก็ตามตลอด เขาก็รู้สึกเกรงเหมือนกัน ถามเด็กว่ามาอีกมั๊ย ก็บอกว่าไม่มี ก็เตรียมเด็กด้วย พาเพื่อนผู้ชายไปสอน ว่ามีผู้ชายมาชวนไปไหน ไม่ให้ไป ก็ไม่ไป อีกอาทิตย์ หนึ่งสอนใหม่ ก็เอาอีกแล้วตอบว่าไป ถ้าแม่เป็นคนไปที่มีการศึกษา ก็อาจจะ พอจะใช้ภาษาไปในการสื่อสารกันได้ แต่แม่ก็เป็นไทยพลัดถิ่น ภาษามือก็เป็น

สรุป

ขั้นตอนการทำงานและการทำงานแบบสหวิชาชีพ

กลุ่มวิชาชีพด้านสังคมศาสตร์ มีการประสานงานกับกลุ่มวิชาชีพอื่นๆ ในฐานะที่ตนเองมาจากหน่วยงานหลักในการทำงานด้านการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ จึงต้องประสานกับทั้งทางโรงพยาบาลและตำรวจ อัยการ แต่ทั้งสองจังหวัดยังไม่มีการทำงานแบบสหวิชาชีพอย่างเป็นทางการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพังงา มีความพยายามที่จะให้เกิดการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ โดยได้ดำเนินการให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานสหวิชาชีพ แบ่งเป็นสองทีม สำหรับพื้นที่ฝั่งอำเภอเมือง และพื้นที่ฝั่งอำเภอตะกั่วป่า คณะทำงานได้รับการแต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2550 แต่ในการทำงานจริงยังไม่ได้เริ่ม

ความเข้าใจเรื่องบทบาทหญิงชายและการเชื่อมโยงความเข้าใจต่อการทารุณกรรมทางเพศเด็กหญิง

ผู้ประกอบการวิชาชีพทางสังคมศาสตร์ ก็เช่นเดียวกับวิชาชีพด้านอื่นๆ คือยังมีความเข้าใจในประเด็นบทบาทหญิงชายไม่มากนัก และไม่เคยพิจารณาประเด็นนี้เชื่อมโยงกับงานที่ทำอยู่ทุกวัน แม้จะมีการทำงานกับผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงโดยสามีในครอบครัวเป็นประจำ แต่เมื่อถามถึงเรื่องนี้ ก็สามารถโยงเข้ากับสิ่งที่พบเห็นได้ โดยมองว่าบทบาทชายหญิง คือบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันของหญิงชายในครอบครัว การที่ผู้ชายมีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือผู้หญิง ทำให้สามารถใช้อำนาจนั้นในการจัดการครอบครัวได้ทุกอย่าง ซึ่งรวมไปถึงการกระทำรุนแรงกับภรรยา

ในแง่การละเมิดสิทธิเนื้อตัวร่างกายของเด็กหญิงนั้น ก็เป็นสิ่งที่ทุกคนเห็นว่าจำเป็น ไม่ว่าการตรวจร่างกาย การตัดสินใจให้ทำแท้ง หรือให้คลอดลูกแล้วทิ้งไว้ หรือการแยกเด็กออกจากครอบครัว ไปอยู่ร่วมกับเด็กอื่นๆ อีกสองสามร้อยคนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ก็ตาม

การทำงานโดยมีเด็กหญิงเป็นศูนย์กลาง

ทุกคนล้วนทำงานโดยมีความหวังดีต่อเด็กเป็นที่ตั้ง แต่กลับไม่สามารถดำเนินการโดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางของการทำงาน และมีส่วนร่วมรับรู้และแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นケースทารุณกรรมทางเพศ ทารุณกรรมทางร่างกาย ละเลย หรือการมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมของเด็ก เพราะความเชื่อและวัฒนธรรมหลัก รวมทั้งกฎหมายก็ยังยึดมั่นอยู่ว่าลูกเป็นสมบัติของพ่อแม่ พ่อแม่เป็นผู้มีสิทธิในการปกครองเหนือลูก ดังนั้นการวางแผนความช่วยเหลือและการดำเนินการต่างๆ จึงต้องให้พ่อแม่ผู้ปกครองยินยอมเป็นสำคัญ นักสังคมสงเคราะห์ อาจพูดคุยกับเด็กบ้าง แต่เน้นไปที่การรวบรวมข้อมูลหลักฐานเพื่อใช้ในการวางแผนความช่วยเหลือและการดำเนินคดี มากกว่าการรับฟังความคิดเห็น หรือการบำบัดฟื้นฟูทางจิตใจให้เด็ก ทุกคนคิดว่าหากเด็กต้องการการบำบัดฟื้นฟูทางจิตใจ ต้องเป็นหน้าที่ของนักจิตวิทยา หรือจิตแพทย์เท่านั้น